

Motion till riksdagen 2016/17:3048

av **Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M)**

Universitet och högskolor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att resultatet av Ledningsutredningens rekommendationer ska utvärderas två år efter att de har presenterats och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbildningars kvalitet ska kunna jämföras mellan olika lärosäten men också hur kvaliteten över tid har utvecklats per lärosäte och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att vidta åtgärder så att heltidsstudier motsvaras av heltid och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att utreda en förordningsändring angående vem som ska initiera att ett examensbevis utfärdas och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att studie- och yrkesvägledningen stärks genom hela utbildningskedjan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätena bör öka dialogen med grund- och gymnasieskolor för att inspirera fler elever att söka till högre studier och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätena ska redovisa hur de systematiskt arbetar för att förbättra studenters inlärningsmiljö och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett reformerat resurstilldelningssystem och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra och förenkla möjligheterna för internationella universitet att utdela examensrättigheter i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer och en kontinuerlig

- dialog om utbildningars innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika lärosäten som samverkar med varandra inom utbildningsområdet bör premieras och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att utreda och avhjälpa formella hinder för ökat samarbete mellan lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utarbeta en strategi om digitalisering och modern teknik på lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av valideringen av hälso- och sjukvårdsyrken i syfte att effektivisera den och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om validering av hälso- och sjukvårdsyrken bör göras av Universitets- och högskolerådet (UHR) och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige är en kunskapsnation. Vår befolkning är välutbildad, vården är modern och vår industri är högteknologisk. Detta är resultatet av en lång svensk tradition när det gäller att satsa på både bildning och god utbildning, som är tillgänglig för alla. Vi vet att utbildning, forskning och entreprenörskap lägger grunden för framtidens arbetsmarknad. Därför är Moderaterna tydligt med att Sveriges ambitioner ska vara höga. Vi ska ha en internationellt sett hög kvalitet på våra utbildningar och använda resurserna på ett effektivt sätt så att studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov tillgodoses. Under åren 2006 till 2014 gjorde Moderaterna och alliansregeringen historiskt stora satsningar inom utbildnings- och forskningsområdet för att Sverige även i framtiden ska vara en modern och innovativ kunskapsnation. Något som är helt avgörande för ett litet och exportberoende land.

Ledarskapet är viktigt

I en globaliserad och föränderlig värld ställs stora krav på ett strategiskt ledarskap. Det gäller också för universitet och högskolor. Det finns flera studier som visar att ett välfungerande och akademiskt ledarskap har stor betydelse för att den vetenskapliga kvaliteten i utbildning och forskning är hög. Intressant i sammanhanget är att många av de förslag som florerar i diskussioner som rör högre utbildning och forskning äger universitet och högskolor mandat att genomföra. Exempel kan vara att stimulera ökad mobilitet mellan lärosäten, att erfarenheter från arbetsliv ska kunna vara meriterande, att införa ”sabbaticals”, att belöna pedagogisk skicklighet med mera.

Ledningsutredningen, som presenterades i november 2015, innehåller ett 50-tal utvecklingsförslag för lärosätena. Utredningen behandlar bland annat hur de akademiska ledarna och kollegiala organen kan få ett utvecklat och förtydligt uppdrag. Vi anser att

Ledningsutredningens rekommendationer bör utvärderas två år efter att de har presenterats, det vill säga år 2017.

Det är av vikt att styrelser vid universitet och högskolor har den kompetens som krävs för att svenska lärosäten ska kunna hålla en internationellt sett hög kvalitet. Kompetens och sammansättning spelar stor roll för hur en styrelse fungerar. IVA presenterade nyligen en rapport inom ramen för projektet ”Utsiktsplats forskning” som behandlar just utmaningar och utvecklingspotential avseende universitets- och högskolestyrelser. Där föreslås bland annat att rekryteringen av nya ledamöter till en styrelse ska vara grundad på definierade kompetensprofiler och att hänsyn ska tas till lärosätets sammantagna behov. Moderaterna anser att regeringen bör tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser.

Hög kvalitet i fokus

Lärarnas arbete är avgörande för att motivera eleverna och skapa en förståelse för att kunskapsinhämtning kräver eget ansvar och arbete. Därutöver ska höga förväntningar gälla, tidigt stöd sättas in där det behövs och extra utmaningar ges de elever som behöver det. Varje stadium måste klara av sitt kunskapsuppdrag. Ska Sverige klara den globala konkurrensen måste vi hålla hög kvalitet i hela utbildningskedjan.

Översyn av resurstilldelningssystemet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har haft i uppdrag att följa upp vilka effekter Alliansens kvalitetsförstärkning av utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap (Humsam) har haft på kvaliteten i utbildningarna och resultaten är dessvärre nedslående. UKÄ finner att de stora resursförstärkningar som gjordes av alliansregeringen endast lyckades kompensera för tidigare massutbyggnad av studieplatser. UKÄ anser därför att det nuvarande resurstilldelningssystemet bör ses över. Moderaterna håller med om detta och anser att en utredning bör tillsättas för att se över resurstilldelningssystemet ur kvalitets- och effektivitetssynpunkt, inte bara inom Humsam-området utan för hela högskolan.

Att satsa på en utbildning innebär att man förväntar sig ett jobb efter avslutade studier. Därför är det viktigt att de utbildningar som ges håller hög kvalitet men också att de har en stark koppling till den arbetsmarknad som väntar. Man ska utbildas till jobb och inte till arbetslöshet. Vi moderater anser därför att högskolorna och universitetens resurstilldelningssystem bör reformeras och möjligheten att inkludera en starkare koppling också till etablering på arbetsmarknaden bör ses över.

Hög effektivitet i hela utbildningskedjan

Varje stadium i utbildningskedjan ska klara av sitt uppdrag. Det är fundamentalt. Att alla ska bli akademiker är dock ingen självklarhet. Ett samhälle är beroende av många olika kompetenser och därför är det viktigt att det finns många utgångar längs utbildningskedjan. Men lika självklart är att den som har förutsättningar att klara av akademiska studier också ska ha möjlighet till det. Antingen i ungdomsåren eller längre fram i livet.

Genomströmning

För att bättre förbereda studenter inför akademiska studier är det viktigt att studenters förkunskaper är avpassade för detta. Introduktionskurser och sommarkurser är ett sätt att medvetandegöra och tydligt visa på vad som förväntas av presumtiva högskolestudenter.

De senaste åren har efterfrågan på relevanta sommarkurser, som kan räknas in i examen, varit hög. Detta borde universitet och högskolor ta fasta på.

Förutsättningar för en god genomströmning handlar också om den tid som studenter faktiskt ägnar åt sina studier. Det finns flera rapporter som vittnar om att studier som räknas som heltid, d.v.s. 40 timmar per vecka, har låg andel lärarledda timmar, låg andel självstudier och att studenter kan vara yrkesverksamma i hög utsträckning under studierna. Detta är inte rimligt och måste ingå vid utvärderingar av kvalitet och i lärosätenas egna uppföljningar.

Moderaterna anser att det ska vara möjligt för intresserade att kunna jämföra utbildningars kvalitet mellan olika lärosäten men också hur kvaliteten har utvecklats vid enskilda lärosäten. Därför bör man se över hur mer data på området kan samlas in och offentliggöras av Universitets- och högskolerådet (UHR). Antal timmar lärarledd undervisning bör även redovisas.

Det är också viktigt att följa upp studiesituationen för personer med funktionsnedsättningar eller psykiska besvär. I en rapport från Högskoleverket (2010:20) konstateras att ”en relativt stor andel av studenterna i den här undersökningen anger att deras studier försvåras av kronisk sjukdom, fysisk funktionsnedsättning, psykiska besvär eller andra hälsoproblem och av problemen anger de flesta psykiska besvär”. Detta är viktiga signaler som måste tas på allvar.

Internationellt sätt mäts genomströmning som studietid till avklarad examen. Det är dock en stor andel svenska studenter som inte tar ut sina examensbevis, något som kan försämra deras möjlighet till internationell rörlighet som yrkesverksamma. Enligt högskoleförordningen är det den enskilde studenten som ska ta initiativ till att examensbevis utfärdas. Detta bör ändras och anpassas till de förhållanden som råder i omvärlden. Tidigare universitetskanslern Lars Haikola föreslår i utredningen (SOU 2015:70) att lärosätena ska få detta ansvar och att ändringen genomförs successivt med start av yrkesutbildningar och konstnärliga utbildningar. Vi vill därför se över möjligheterna att införa ett liknande system med vad som föreslås i utredningen.

Breddad rekrytering

Universitets- och högskolestudier ska vara en möjlighet för alla som har förutsättningar att klara av en utbildning. Moderaterna ser därför med oro på att problemen med breddad rekrytering kvarstår år efter år. Vi ser också med oro på resultaten som framgår av UKÄ:s rapport (2013:4), nämligen att genomströmningen på långa yrkesutbildningar såsom läkare, jurist, civilingenjör och psykolog är lägre för studenter som har föräldrar med förgymnasial utbildning jämfört med studenter vilkas föräldrar har en utbildning på gymnasienivå eller högre. Ett sätt att jobba för breddad rekrytering är att studie- och yrkesvägledning stärks genom hela utbildningskedjan samt att universitet och högskolor ökar dialogen med grund- och gymnasieskolor. Ur såväl jämställdhets- som jämlikhetssynpunkt är det viktigt att inspirera fler att studera vid universitet och högskolor.

Högskolestudier för elever från gymnasiesärskolan

För de personer som gått i särskolan är möjligheterna för fortsatt och fördjupad utbildning starkt begränsade. För den som vill studera finns enstaka kurser vid kommunens särskilda utbildning för vuxna eller folkhögskola. Universitet, högskolor och yrkeshögskola erbjuder i dagsläget inga anpassade utbildningar. Vi vill därför kartlägga de hinder som begränsar elever som har gått i gymnasiesärskolan att fortsätta att studera på högskola, yrkeshögskola och andra eftergymnasiala utbildningar i syfte att möjliggöra högskolestudier även för dem.

God pedagogik inom akademien bör meriteras

Enligt en enkät gjord av Sveriges Förenade Studentkårer (SFS, 2012) anser studenterna att god pedagogik är den viktigaste faktorn för effektiv inläring samtidigt som det är det område som studenterna anser har de största bristerna i högskolan. Pedagogisk skicklighet, inklusive undervisningsskicklighet, i kombination med att föreläsarna har ämneskunskaper som vilar på vetenskaplig grund är förutsättningar för en god inlärningsmiljö. Vi vill därför att man ser över om lärosätena i årsredovisningen också bör redovisa hur de arbetar för att systematiskt förbättra studenters inlärningsmiljö.

Studentinflytande ska vara starkt och tas tillvara

Studenters engagemang spelar stor roll för att utveckla studiekvaliteten vid våra lärosäten. Detta gäller oavsett var det sker: som deltagare i beredningsgrupperna för kvalitetsutvärderingssystemet, som aktiva i kårernas verksamhet eller som aktiva i de kursutvärderingar som görs. Av högskolelagen (1 kap. 4 §) framgår att kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för lärosätets personal och studenter.

Internationalisering

Internationalisering och graden av studentmobilitet är viktig att följa. Bologna-systemet ger stora möjligheter för att åstadkomma detta men svenska studenter använder sig i lägre utsträckning av den här möjligheten. Ofta bottnar detta i osäkerhet huruvida de kurser som läses i andra länder kan tillgodoräknas i svensk examen, förlängd studietid och kursernas kvalitet (UHR 2013). Vad som gäller i dessa fall måste lärosätena bli tydligare och snabbare med att kommunicera.

Vi anser att Svenska institutets (SI) studentutbyten är en viktig del av Sveriges utvecklingssamarbete som bidrar till kapacitetsuppbyggnad i låginkomstländer. Vi anser också att det är viktigt att utländska studenter kan stanna i Sverige för att söka arbete efter avslutad utbildning. Ett sätt att göra det är att utreda hur tillståndsgivningen för utländska lärosäten som vill upprätta filialer i Sverige kan förenklas.

Samverkan

Vi lever och verkar i en global värld. Arbetslivets förutsättningar och behov ändras snabbt. Det ställer krav på att lärosätena har och erbjuder ett relevant utbud av utbildningar. Denna omvärldsbevakning är inget som universitet och högskolor ensamt

klaras. Istället behövs en ökad dialog med arbetsliv och olika branschorganisationer men också mellan lärosäten. Vi behöver utbilda till en framtid – inte dåtid – och vi behöver tillse att det finns möjlighet att utbilda sig till de yrken där det råder arbetskraftsbrist. Enligt olika undersökningar anser arbetslivet att det idag har mycket små förutsättningar att lokalt påverka utbildningsutbud och utbildningars innehåll. Detta bör uppmärksammas mer och dialogen med arbetslivet öka.

Alliansregeringen införde en stimulanspeng för lärosäten som ville öka sin samverkan. Detta fick till följd att några lärosäten knöt sig mycket nära varandra och till och med gick samman såsom Växjö universitet och Högskolan i Kalmar. Det är dock inget självändamål att lärosäten ska fusionera helt och hållet, men däremot är det viktigt att lärosätena i högre grad samverkar då det gäller utbildningsutbud, dimensionering av utbildningsprogram, forskning med mera. Ökad samverkan på dessa områden bör premieras och hinder för detta undanröjas. Som exempel kan nämnas att lärosäten som samverkar om utbildningar, och som då använder forskningsanknutna universitetslärare från ett annat lärosäte, kan missgynnas vid bedömning av utbildningars kvalitet.

Användandet av modern teknik

Avsaknaden av modern teknik (IKT) på många av våra lärosäten är både förvånande och oroande. Modern teknik står inte i något motsatsförhållande till traditionell lärarledd undervisning, utan skall snarare ses som ett komplement som kan förbättra undervisningen och på så sätt höja resultaten. Vi vill därför att man ser över hur lärosätena ska kunna redovisa infrastrukturella behov och förutsättningar för att anpassa alla utbildningar till modern teknik. På sikt bör en strategi för digitalisering av universitet och högskolor tas fram.

Arbetet med online-utbildningar, flexible learning och så kallade MOOC-kurser är relativt vanligt på våra lärosäten. Detta är bra. Olika studenters levnadsförhållanden och inlärningsstil kan därmed tillgodoses på ett bättre sätt. För att förenkla situationen för studenter är det dock önskvärt att den här typen av digitala utbildningsplattformar samordnas i högre grad än vad som nu är fallet och att goda exempel sprids.

Statistiken visar att hälften av de som studerar fristående kurser studerar på distans samt att distansutbildningar är extra vanligt bland personer som har en tidigare examen. Distansutbildningar synes därför vara goda alternativ också för vidare- och fortbildning.

Livslångt lärande

I dagens samhälle kan en individs sysselsättning förändras flera gånger under yrkeslivet. Det innebär att möjligheten till utbildning inte får ta slut när man får sitt första, andra eller tredje jobb. Vi behöver skapa trygghet för de som vill ta nästa steg på arbetsmarknaden, så att det är attraktivt för fler att studera längre upp i åldrarna. Kommunal vuxenutbildning (komvux) har därmed en viktig funktion att fylla.

Rätten till komvux ska utökas

För att det ska vara möjligt att ställa om mitt i livet, läsa in betyg man saknar eller komplettera den utbildning man redan har spelar komvux en avgörande roll. Moderaterna vill därför att rätten att läsa in såväl grundläggande som särskild

behörighet till högskolestudier på den kommunala vuxenutbildningen ska utökas till att bli en generell rättighet. Denna rättighet föreslås omfatta alla som är behöriga till sådan utbildning. Det är positivt att regeringen nu lagt fram ett förslag till riksdagen och angeläget att det genomförs så snart som möjligt.

Studieekonomin för äldre ska förbättras

Sverige ska inte begränsa människor som vill lära sig mer. Av moderaternas budgetmotion för 2017 framgår flera exempel på reformer som vi vill göra för att förbättra studieekonomin för äldre studenter.

Fristående kurser viktiga för fortbildning

Livslångt lärande handlar också om möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling vid universitet och högskolor. Det är därvid en oroväckande trend att andelen fristående kurser har minskat i antal. Det är tvärtom viktigt att lärosätena tar ansvar för att fortsatt kunna tillhandahålla dessa kurser.

Reell kompetens måste kvalitetssäkras

”Frågor om livslångt lärande, informellt och icke formellt lärande och bedömning av reell kompetens har blivit allt viktigare i EU och Sverige har åtagit sig att arbeta med dessa frågor.” Så skriver Högskoleverket i en rapport (2009:21). Det är viktigt att det finns ett erfarenhetsutbyte mellan lärosäten då det gäller kvalitetssäkring av reell kompetens. Detta för att förenkla rutinerna och den administrativa bördan men framför allt av rättssäkerhetsskäl för de sökande.

Validering av utländska studier måste gå snabbare

En paradox på svensk arbetsmarknad är att det kan råda ”brist på personal” samtidigt som många utlandsfödda med hög kompetens inte får jobb. Det går att ha parallella processer där den invandrade samtidigt lär sig svenska, får sin utbildning bedömd och kan komplettera sin utbildning. I Sacos rapport Vad kostar en akademiker? (2015) visar beräkningar att en svenskutbildad läkare kostar 3,2 miljoner kronor om man tittar på hela utbildningskedjan. Jämförelsevis kostar kompetenskomplettering för en invandrad läkare en tiondel så mycket, vilket visar att det även ur ett ekonomiskt perspektiv är viktigt att vi blir bättre på att ta tillvara den kompetens som Sverige får genom de som kommer hit.

Vi befinner oss i en situation där vi inte har tillräckligt med arbetskraft inom många områden. Samtidigt vet vi att det i dag finns nyanlända i Sverige som har den kompetens och utbildning som vi behöver. Men för att komma in på arbetsmarknaden behöver deras kompetens valideras. I dag fungerar tyvärr inte vårt valideringssystem fullgott och väntetiden är orimligt lång. Så kan vi inte ha det. Därför vill vi ha en utvärdering av valideringen av bland annat hälso- och sjukvårdsyrken i syfte att effektivisera densamma.

Då det gäller validering av hälso- och sjukvårdsyrken är handläggningen mycket eftersatt. Socialstyrelsen har själv begärt att den valideringen istället bör skötas av

Universitets- och högskolerådet (UHR) och vi bör se över om en sådan ordning skulle ge en bättre och snabbare validering. I de fall en validerad kompetens inte anses motsvara en formell utbildning eller examen bör man se över hur tydlig information om exakt vad som behöver kompletteras kan ges. Den sökande bör då också erbjudas studievägledning.

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Betty Malmberg (M)

Erik Bengtzboe (M)

Alexandra Anstrell (M)

Hanif Bali (M)

Michael Svensson (M)

Maria Stockhaus (M)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)